ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ F. G. JACOBS

της 22ας Νοεμβρίου 2001 [1]

1. Στην παρούσα υπόθεση, το Oberster Gerichtshof (αυστριακό ανώτατο δικαστήριο) θέτει ορισμένα ερωτήματα ως προς το διαχρονικό πεδίο εφαρμογής και την ερμηνεία του άρθρου 94 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 [2] και των άρθρων 39 ΕΚ και 42 ΕΚ [3]. Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν σε διαδικασία που κίνησε Αυστριακός υπήκοος ο οποίος, αφού υπέστη ατύχημα το 1968 ενώ εργαζόταν στη Γερμανία, ζητεί να λάβει σύνταξη λόγω ανικανότητας προς εργασία βάσει του αυστριακού δικαίου με ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 1998. Στην υπόθεση αυτή εγείρονται δύο ουσιώδη ζητήματα:

2. Πρώτον, απαγορεύει το κοινοτικό δίκαιο εθνική κανονιστική ρύμση βάσει της οποίας παρέκκλιση από την απαίτηση μιας περιόδου αναμονής, ως προϋπόθεση για τη θεμελίωση του δικαιώματος συντάξεως λόγω ανικανότητας προς εργασία που απορρέει από εργατικό ατύχημα, δεν έχει εφαρμογή παρά μόνον αν το άτομο το οποίο υπέστη το ατύχημα υπαγόταν σε υποχρεωτική ασφάλιση ή αυτασφάλιση βάσει της νομοθεσίας του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους;

3. Δεύτερον, απαγορεύει το κοινοτικό δίκαιο εθνική κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας η περίοδος αναφοράς, κατά την οποία η περίοδος αναμονής πρέπει να συμπληρωθεί, μπορεί να παραταθεί μόνον κατά τις περιόδους κατά τις οποίες το άτομο αυτό ελάμβανε σύνταξη βάσει της νομοθεσίας του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους;

Οι ασκούσες επιρροή νομοθετικές διατάξεις

Οι διατάξεις κοινοτικού δικαίου

4. Το άρθρο 9α του κανονισμού 1408/71 [4], με επικεφαλίδα «Παράταση της περιόδου αναφοράς», ορίζει:

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), ο οποίος μεταγενέστερα τροποποιήθηκε επανειλημμένως. Η πλέον πρόσφατη τροποποίηση του κανονισμού αυτού έγινε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, για τροποποίηση και ενημέρωση του κανονισμού 1408/71 και του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1).

3 — Συναφή ερωτήματα υποβλήθηκαν από το Oberster Gerichtshof στην υπόθεση C-28/00, Kauer (απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2002, Συλλογή 2002, σ. I-1343), στην οποία ανέπτυξα τις προτάσεις μου στις 25 Σεπτεμβρίου 2001 (σ. I-1345).

4 — Το οποίο παρενεβλήθη με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2332/89 του Συμβουλίου, της 18ης Ιουλίου 1989, για την τροποποίηση του κανονισμού 1408/71 καθώς και του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 (ΕΕ L 224 σ. 1).

«Εάν η νομοθεσία κράτους μέλους εξαρτά την αναγνώριση του δικαιώματος παροχών από τη συμπλήρωση ελάχιστης περιόδου ασφάλισης κατά τη διάρκεια καθορισμένης περιόδου πριν από την επέλευση του ασφαλιζόμενου γεγονότος (περίοδος αναφοράς) και ορίζει ότι οι περίοδοι κατά τη διάρκεια των οποίων χορηγήθηκαν παροχές δυνάμει της νομοθεσίας αυτού του κράτους μέλους ή οι περίοδοι που αφιερώθηκαν στην εκπαίδευση παιδιών στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους παρατείνουν την εν λόγω περίοδο αναφοράς, οι περίοδοι κατά τη διάρκεια των οποίων χορηγήθηκαν, δυνάμει της νομοθεσίας ενός άλλου κράτους μέλους, συντάξεις αναπηρίας ή γήρατος ή παροχές λόγω ασθένειας, ανεργίας ή εργατικών ατυχημάτων (εξαιρέσει των συντάξεων) και οι περίοδοι που αφιερώθηκαν στην εκπαίδευση παιδιών στο έδαφος ενός άλλου κράτους μέλους, παρατείνουν επίσης την εν λόγω περίοδο αναφοράς.»

5. Το άρθρο 61 του κανονισμού 1408/71, με επικεφαλίδα «Κανόνες για τη λήψη υπόψη των ιδιομορφιών ορισμένων νομοθεσιών», ορίζει, στο μέτρο που τούτο ασκεί επιρροή:

«[...]

5. Όταν η νομοθεσία κράτους μέλους προβλέπει ρητά ή σιωπηρά ότι τα εργατικά ατυχήματα ή οι επαγγελματικές νόσοι που συνέβησαν ή διαπιστώθηκαν προηγουμένως λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση του βαθμού ανικανότητας, την αναγνώριση του δικαιώματος σε παροχές ή τον υπολογισμό του ποσού των παροχών, ο αρμόδιος φορέας αυτού του κράτους λαμβάνει επίσης υπόψη τα εργατικά ατυχήματα ή τις επαγγελματικές νόσους που συνέβησαν ή διαπιστώθηκαν προηγουμένως υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους σαν να είχαν συμβεί ή διαπιστωθεί υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει.

6. Όταν η νομοθεσία κράτους μέλους προβλέπει ρητά ή σιωπηρά ότι τα εργατικά ατυχήματα ή οι επαγγελματικές νόσοι που συνέβησαν ή διαπιστώθηκαν μεταγενέστερα λαμβάνονται υπόψη για την εκτίμηση του βαθμού ανικανότητας, την αναγνώριση του δικαιώματος σε παροχές ή τον υπολογισμό του ποσού των παροχών, ο αρμόδιος φορέας αυτού του κράτους λαμβάνει επίσης υπόψη τα εργατικά ατυχήματα ή τις επαγγελματικές νόσους που συνέβησαν ή διαπιστώθηκαν μεταγενέστερα υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους σαν να είχαν συμβεί ή διαπιστωθεί υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει, υπό τον όρο:

1) ότι δεν έχει δοθεί αποζημίωση για το εργατικό ατύχημα ή για την επαγγελματική νόσο που συνέβη ή διαπιστώθηκε προγενέστερα υπό τη νομοθεσία που ο οργανισμός αυτός εφαρμόζει,

και

2) ότι για το εργατικό ατύχημα ή την επαγγελματική νόσο που συνέβη ή δια-

πιστώθηκε μεταγενέστερα, και με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 5, δεν έχει δοθεί αποζημίωση σύμφωνα με τη νομοθεσία του άλλου κράτους μέλους υπό την οποία συνέβη ή διαπιστώθηκε.»

6. Το άρθρο 94 του κανονισμού, με επικεφαλίδα «Μεταβατικές διατάξεις για τους μισθωτούς», ορίζει, στο μέτρο που τούτο ασκεί επιρροή:

«1. Ο παρών κανονισμός δεν δημιουργεί κανένα δικαίωμα παροχών για περίοδο προγενέστερη [...] της ημερομηνίας εφαρμογής του στο έδαφος του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους [...].

2. Κάθε περίοδος ασφαλίσεως, καθώς και, κατά περίπτωση, κάθε περίοδος απασχολήσεως ή κατοικίας, η οποία πραγματοποιήθηκε υπό τη νομοθεσία κράτους μέλους προ της 1ης Οκτωβρίου 1972 ή προ της ημερομηνίας εφαρμογής του παρόντος κανονισμού στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού ή σε τμήμα του εδάφους αυτού του κράτους λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων που γεννώνται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού.

3. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 1, δικαίωμα γεννάται δυνάμει του παρόντος κανονισμού, ακόμη και αν αναφέρεται σε γεγονός προ [...] της ημερομηνίας εφαρμογής του στο έδαφος του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους [...].»

7. Η Δημοκρατία της Αυστρίας προσχώρησε στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1η Ιανουαρίου 1995. Το άρθρο 2 της Πράξεως Προσχωρήσεως [5] ορίζει ότι, από της ημερομηνίας προσχωρήσεως, οι διατάξεις των αρχικών Συνθηκών είναι δεσμευτικές για τα νέα κράτη και εφαρμόζονται στα κράτη αυτά σύμφωνα με τους όρους που θέτουν αυτές οι Συνθήκες και η Πράξη Προσχωρήσεως. Πάντως, ο κανονισμός 1408/71 άρχισε να εφαρμόζεται στην Αυστρία την 1η Ιανουαρίου 1994 δυνάμει της Συμφωνίας περί του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου [6].

Η εθνική νομοθεσία

8. Ο (αυστριακός) νόμος περί κοινωνικής ασφαλίσεως (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz, στο εξής: ASVG) προβλέπει την παροχή συντάξεως λόγω ανικανότητας προς εργασία σε πρόσωπα μειωμένης ικανότητας προς εργασία. Βάσει των κανόνων αυτών, το δικαίωμα για σύνταξη αναπηρίας εξαρτάται από την εκπλήρωση εκ μέρους του ενδιαφερομένου μιας περιόδου αναμονής (Wartezeit). Η περίοδος αναμονής υπολογίζεται ως ο αριθμός των μηνών κατά τους οποίους το άτομο κατέβαλλε εισφορές

5 – ΕΕ 1994, C 241, σ. 21.

6 – ΕΕ 1994, L 1, σ. 3· βλ., ειδικότερα, το άρθρο 29, το πρωτόκολλο 1 και το παράρτημα VI.

στο συνταξιοδοτικό ασφαλιστικό σύστημα (Versicherungszeiten) εντός ορισμένης περιόδου (περίοδος αναφοράς) πριν την ημερομηνία από της οποίας γεννάται το δικαίωμα (ο κρίσιμος χρόνος, Stichtag).

9. Το άρθρο 235 του ASVG, με επικεφαλίδα «Χρόνος θεμελιώσεως του δικαιώματος παροχής ως γενική προϋπόθεση των αξιώσεων παροχής», ορίζει:

«1. Η αξίωση για εκάστη των εκτιθεμένων στο άρθρο 222, παράγραφοι 1 και 2, παροχών [...] υπόκειται στη γενική προϋπόθεση ότι έχει συμπληρωθεί ο χρόνος θεμελιώσεως του δικαιώματος παροχής με μήνες ασφαλίσεως υπό την έννοια της παραγραφου 2 (άρθρο 236).

2. Για τον χρόνο θεμελιώσεως του δικαιώματος παροχής λαμβάνονται υπόψη οι μήνες ασφαλίσεως όλων των κλάδων της ασφαλίσεως γήρατος [...].

[...]»

10. Για άτομα ηλικίας κάτω των 50 ετών κατά τον κρίσιμο χρόνο, το άρθρο 236, παράγραφος 1, του ASVG — με επικεφαλιδα «Συμπλήρωση του χρόνου θεμελιώσεως δικαιώματος παροχής» — ορίζει ως προς τις παροχές «που προκύπτουν από τον ασφαλιζόμενο κίνδυνο της ανικανότητας προς εργασία» ότι η περίοδος αναμονής είναι 60 μήνες. Βάσει του άρθρου 236, παράγραφος 2, οι 60 μήνες ασφαλίσεως που χρειάζονται για τη συμπλήρωση της περιόδου αναμονής πρέπει να συμπληρωθούν εντός των «τελευταίων 120 ημερολογιακών μηνών πριν τον κρίσιμο χρόνο» (περίοδος αναφοράς).

11. Οι γενικοί αυτοί κανόνες περιλαμβάνουν ορισμένες παρεκκλίσεις, από τις οποίες δύο ασκούν ειδικότερα επιρροή στην προκειμένη περίπτωση.

12. Πρώτον, το δικαίωμα παροχής λόγω ανικανότητας προς εργασία ενίοτε δεν εξαρτάται από τη συμπλήρωση της περιόδου αναμονής. Έτσι, το άρθρο 235, παράγραφος 3, ορίζει, στο μέτρο που αυτό ασκεί επιρροή:

«Ο χρόνος θεμελιώσεως του δικαιώματος παροχής δεν ισχύει για παροχή από το ασφαλιστικό γεγονός της μειωμένης ικανότητας προς εργασία [...] όταν

α) το ασφαλιστικό γεγονός αποτελεί τη συνέπεια εργατικού ατυχήματος (άρθρα 175 και 176) ή επαγγελματικής νόσου (άρθρο 177), το οποίο (η οποία) επήλθε σε πρόσωπο υπαγόμενο στην υποχρεωτική ασφάλιση συντάξεων κατά τον νόμο αυτόν ή άλλον ομοσπονδιακό νόμο ή σε πρόσωπο υπαγόμενο στην αυτασφάλιση κατά το άρθρο 19α του παρόντος νόμου [...]».

13. Δεύτερον, η περίοδος αναφοράς των 120 μηνών, εντός της οποίας πρέπει κανονικά να συμπληρωθεί η περίοδος αναμονής, μπορεί να παραταθεί από «ουδέτερους μήνες» (neutrale Monate). Το άρθρο 236, παράγραφος 3, προβλέπει:

«Εάν στις περιόδους αναφοράς σύμφωνα με την παράγραφο 2 παρεμβάλλονται ουδέτεροι μήνες (άρθρο 234), οι περίοδοι αναφοράς παρατείνονται κατά τους μήνες αυτούς.»

14. Το άρθρο 234 του ASVG, με επικεφαλίδα «Ουδέτεροι μήνες», ορίζει:

«1) Θεωρούνται ουδέτερες οι ακόλουθες περίοδοι, οι οποίες δεν αποτελούν ασφαλιστικές περιόδους:

[...]

2) Περίοδοι κατά τις οποίες ο ασφαλισμένος είχε αξίωση αναγνωρισμένη με απόφαση για

[...]

b) σύνταξη αναπηρίας από το προβλεπόμενο από τον νόμο σύστημα ασφαλίσεως ατυχημάτων λόγω μειώσεως της βιοποριστικής ικανότητας τουλάχιστον κατά 50 %,

[...]».

15. Σύμφωνα με τη διάταξη περί παραπομπής, τα αυστριακά δικαστήρια ερμηνεύουν τους όρους «υποχρεωτικό [εκ του νόμου] σύστημα ασφαλίσεως έναντι ατυχήματος» του άρθρου 234, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο b, του ASVG ως αναφερόμενους στην ασφάλιση ατυχήματος βάσει του αυστριακού δικαίου, αποκλείοντας έτσι τις συντάξεις αναπηρίας που χορηγούνται βάσει της νομοθεσίας άλλων κρατών.

Τα πραγματικά περιστατικά και τα υποβληθέντα ερωτήματα

16. Τα πραγματικά περιστατικά, όπως εκτίθενται στη διάταξη περί παραπομπής, μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:

17. Ο Johann-Franz Duchon, αιτών στην κύρια δίκη, είναι αυστριακός υπήκοος που γεννήθηκε στις 18 Ιανουαρίου 1949. Στις 8 Σεπτεμβρίου 1968 υπέστη ατύχημα ενώ εργαζόταν ως μαθητευόμενος κατά τη διάρκεια των διακοπών στη Γερμανία. Από της

ημερομηνίας αυτής λαμβάνει από τη Γερμανία σύνταξη αναπηρίας που αντιστοιχεί σε μείωση της ικανότητας προς εργασία της τάξεως του 50 %.

18. Η παρούσα υπόθεση αφορά την προσπάθεια του αιτούντος να λάβει σύνταξη λόγω ανικανότητας προς εργασία βάσει των διατάξεων του ASVG.

19. Ο αιτών υπέβαλε αρχικά αίτηση για μια τέτοια σύνταξη με ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 1994. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε από το καθού στην παρούσα υπόθεση, το Pensionsversicherungsanstalt der Arbeiter (ασφαλιστικός συνταξιοδοτικός φορέας των υπαλλήλων), και από τα κατώτερα αυστριακά δικαστήρια. Στις 15 Απριλίου 1997, το Oberster Gerichtshof απέρριψε την αίτηση του αιτούντος ουσιαστικά για τον λόγο ότι i) αυτός δεν είχε συμπληρώσει την περίοδο αναμονής των 60 μηνών εντός της περιόδου αναφοράς των 120 μηνών που ορίζει ο ASVG, ii) δεν είχαν εφαρμογή οι παρεκκλίσεις που ορίζουν τα άρθρα 235, παράγραφος 3, στοιχείο a, 236, παράγραφος 3, και 234, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο b, του ASVG, και iii) δεδομένου ότι το ατύχημα βάσει του οποίου υποβλήθηκε η αίτηση συντάξεως προκλήθηκε την 1η Ιανουαρίου 1994, δεν μπορούσε να επικαλεστεί το κοινοτικό δίκαιο. Στην περίπτωση αυτή δεν υπήρξε προδικαστική παραπομπή ενώπιον του Δικαστηρίου.

20. Στις 22 Δεκεμβρίου 1997, ο αιτών υπέβαλε στο καθού νέα αίτηση για σύνταξη λόγω ανικανότητας προς εργασία με ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 1998. Η αίτηση απορρίφθηκε, για τον λόγο και πάλι ότι ο αιτών δεν είχε συμπληρώσει την περίοδο αναμονής βάσει του ASVG. Ο αιτών προσέβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον του Landesgericht (περιφερειακό δικαστήριο), Linz, και του Oberlandesgericht (δευτεροβάθμιο περιφερειακό δικαστήριο), Linz. Αφού το αίτημα του ενδιαφερόμενου απορρίφθηκε επί της ουσίας, υπέβαλε αίτηση αναιρέσεως της αποφάσεως του Oberlandesgericht, Linz, ενώπιον του Oberster Gerichtshof. Ενώπιον του Oberster Gerichtshof, ο αιτών δεν αμφισβήτησε το γεγονός ότι δεν είχε συμπληρώσει την περίοδο αναμονής για τη χορήγηση συντάξεως λόγω ανικανότητας προς εργασία βάσει του ASVG. Ωστόσο, ισχυρίστηκε ότι η απόφαση του Oberster Gerichtshof της 15ης Απριλίου 1997 στηριζόταν σε εσφαλμένη νομική εκτίμηση του διαχρονικού πεδίου εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και ότι τα άρθρα 235, παράγραφος 3, στοιχείο a, 234, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο b, και 236, παράγραφος 3, του ASVG αντιβαίνουν προς τον κανονισμό 1408/71 καθώς και προς τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ.

21. Κρίνοντας ότι η υπόθεση έθετε ζητήματα κοινοτικού δικαίου και ότι δεν δεσμευόταν από τις προηγούμενες αποφάσεις που εκδόθηκαν μεταξύ των διαδίκων, το Oberster Gerichtshof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία της κύριας δίκης και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής ερωτήματα:

«1) Εμπίπτει η περίπτωση ενός εργαζομένου, ο οποίος, ως υπήκοος κράτους που

αποτελεί εφεξής κράτος μέλος, εργαζόταν, πριν από την προσχώρηση του εν λόγω κράτους μέλους, ως μη μισθωτός σε άλλο κράτος μέλος και υπέστη εκεί εργατικό ατύχημα, στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, που τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1249/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992, όταν ο ενδιαφερόμενος υποβάλει μετά τον χρόνο προσχωρήσεως του κράτους μέλους αίτηση χορηγήσεως συντάξεως λόγω ανικανότητας προς εργασία και το εργατικό ατύχημα μπορεί να θεμελιώσει την αξίωση συντάξεως λόγω ανικανότητας προς εργασία;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα:

2) Έχουν τα άρθρα 48, παράγραφος 2, και 51 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρα 39, παράγραφος 2, ΕΚ και 42 ΕΚ) καθώς και ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1408/71 την έννοια ότι απαγορεύουν εθνική νομοθετική ρύθμιση η οποία, προκειμένου να μην εφαρμοστεί η διάταξη περί χρόνου θεμελιώσεως δικαιώματος παροχής απορρέουσας από το ασφαλιστικό γεγονός της μειωμένης ικανότητας προς εργασία, προϋποθέτει, εκτός από το ότι το ασφαλιστικό γεγονός πρέπει να αποτελεί τη συνέπεια εργατικού ατυχήματος, το ασφαλιστικό γεγονός να έχει επέλθει σε πρόσωπο υπαγόμενο στην υποχρεωτική ασφάλιση συντάξεων κατά τον (αυστριακό) Allgemeines Sozialversicherungsgesetz (γενικό νόμο κοινωνικής ασφαλίσεως, ASVG) ή άλλο (αυστριακό) ομοσπονδιακό νόμο ή σε πρόσωπο υπαγόμενο στην αυτασφάλιση κατά το άρθρο 19a του (αυστριακού) Allgemeines Sozialversicherungsgesetz και, κατά συνέπεια, δεν καλύπτει εργατικά ατυχήματα που συνέβησαν κατά την απασχόληση σε άλλα κράτη μέλη;

3) Έχουν τα άρθρα 48, παράγραφος 2, και 51 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρα 39, παράγραφος 2, ΕΚ και 42 ΕΚ) την έννοια ότι αντίκεινται προς αυτά τόσο το άρθρο 9α του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 όσο και εθνική νομοθετική ρύθμιση που αποκλείει γενικώς την παράταση της περιόδου αναφοράς για την περίοδο λήψεως συντάξεως ή την περιορίζει στην περίπτωση αξιώσεως για σύνταξη από την προβλεπόμενη από τον νόμο ασφάλιση ατυχημάτων του οικείου κράτους μέλους;»

22. Ο αιτών, η Αυστριακή Κυβέρνηση και η Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις. Δεν υπήρξε προφορική διαδικασία.

Το πρώτο ερώτημα

23. Με το πρώτο ερώτημά του, το Oberster Gerichtshof ερωτά αν η περίπτωση ενός εργαζομένου ο οποίος είναι υπήκοος χώρας που είναι τώρα κράτος μέλος εργαζόταν πριν την προσχώρηση του εν λόγω κράτους σε άλλο κράτος μέλος και υπέστη εκεί ατύχημα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71, όταν ο εργαζόμενος αυτός υποβάλει αίτηση προκειμένου να λάβει σύνταξη λόγω ανικανότητας προς εργασία μετά την προσχώρηση του κράτους μέλους και αν — δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους αυτού — το εργατικό ατύχημα είναι ικανό να θεμελιώσει δικαίωμα για μια τέτοια σύνταξη.

24. Με τη διάταξη περί παραπομπής, το Oberster Gerichtshof εξηγεί ότι επιθυμεί να γνωρίζει, ειδικότερα, κατά πόσον το εργατικό ατύχημα πρέπει να θεωρείται ως γεγονός κατά την έννοια του άρθρου 94, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71. Προσθέτει ότι, αν ο κανονισμός 1408/71 έχει εφαρμογή, ανακύπτουν σημαντικές αμφιβολίες ως προς το συμβιβαστό του άρθρου 235, παράγραφος 3, στοιχείο a, του ASVG προς το κοινοτικό δίκαιο.

25. Όλοι οι καταθέσαντες παρατηρήσεις στην παρούσα διαδικασία θεωρούν ότι στο πρώτο ερώτημα που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση. Συμφωνώ με την πρόταση αυτή.

26. Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το άρθρο 94, παράγραφος 3, ορίζει:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 1, δικαίωμα γεννάται δυνάμει του παρόντος κανονισμού, ακόμη και αν αναφέρεται σε γεγονός προ της 1ης Οκτωβρίου 1972 ή της ημερομηνίας εφαρμογής του στο έδαφος του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους ή σε τμήμα του εδάφους αυτού του κράτους.»

27. Η διάταξη αυτή αφορά, νομίζω, τις περιπτώσεις στις οποίες ένα γεγονός, όπως ένα εργατικό αδίκημα που συνεπάγεται τον θάνατο ή όπως η απόλυση του εργαζομένου με αποτέλεσμα αυτός να καθίσταται άνεργος [7], επέρχεται πριν την έναρξη ισχύος του κανονισμού στο οικείο κράτος μέλος. Στις περιπτώσεις αυτές, τα δικαιώματα που απορρέουν από τον κανονισμό πρέπει να χορηγούνται στο θιγόμενο πρόσωπο με άμεσο αποτέλεσμα από τη στιγμή κατά την οποία ο κανονισμός αρχίζει να ισχύει [8]. Επομένως, σκοπός του άρθρου 94, παράγραφος 3, είναι ουσιαστικά να εμποδίζει τα εν λόγω κράτη μέλη να αρνούνται τα δικαιώματα αυτά απλώς και μόνον επειδή το γεγονός το οποίο τα προκάλεσε επήλθε πριν την έναρξη ισχύος του κανονισμού.

28. Πάντως, ο κανόνας αυτός ισχύει υπό τη ρητή «επιφύλαξη των διατάξεων της παρα-

7 — Βλ. συναφώς, τις αποφάσεις της 9ης Δεκεμβρίου 1965, 44/65, Singer (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 201, συγκεκριμένα σ. 207), και της 11ης Ιουνίου 1998, C-275/96, Kuusijärvi (Συλλογή 1998, σ. I-3419, σκέψεις 23 και 24).

8 — Βλ. για παρόμοια ερμηνεία του άρθρου 53, παράγραφος 3, του κανονισμού 3 περί της κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινουμένων εργαζομένων (JO 1958, L 30, σ. 561), την απόφαση της 14ης Απριλίου 1970, 68/69, Brock (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 293, σκέψεις 6 έως 9, συνοπτική μετάφραση στα ελληνικά).

γράφου 1», κατά την οποία ο κανονισμός δεν δημιουργεί κανένα δικαίωμα παροχών για περίοδο προγενέστερη της ημερομηνίας εφαρμογής του στο έδαφος του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους. Κατά τη γνώμη μου, και συμφωνώ εν προκειμένω με την Επιτροπή, από τη διατύπωση αυτή προκύπτει ότι η υποχρέωση των κρατών μελών να παρέχουν δικαιώματα βάσει του κανονισμού με ισχύ από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του για γεγονότα τα οποία επήλθαν πριν την ημερομηνία αυτή εφαρμόζονται μόνον αν τα γεγονότα αυτά ήσαν ικανά να δημιουργήσουν δικαίωμα για παροχές κοινωνικών ασφαλίσεων δυνάμει του εθνικού δικαίου[9]. Άλλως, το άρθρο 94, παράγραφος 3, θα είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργεί — αναδρομικώς — νέα δικαιώματα αντίθετα προς το άρθρο 94, παράγραφος 1.

29. Στην παρούσα υπόθεση, είναι σαφές — όπως τονίζει η Επιτροπή — ότι ένα εργατικό ατύχημα που προκαλεί ανικανότητας προς εργασία στον ενδιαφερόμενο εργαζόμενο μπορεί να δημιουργήσει δικαίωμα για σύνταξη αναπηρίας βάσει των διατάξεων του ASVG. Ένας Αυστριακός πολίτης ο οποίος απασχολήθηκε, πριν την 1η Ιανουαρίου 1994, εντός άλλου κράτους μέλους και υπέστη εκεί ατύχημα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71 αν μετά την ημερομηνία αυτή υποβάλει αίτηση προκειμένου να λάβει σύνταξη λόγω ανικανότητας προς εργασία και αν το εργατικό ατύχημα είναι ικανό να δημιουργήσει δικαίωμα για μια τέτοια σύνταξη δυνάμει του ASVG.

30. Ωστόσο, το συμπέρασμα αυτό δεν θίγει καθαυτό το συμβιβαστό προς το κοινοτικό δίκαιο διατάξεων του εθνικού δικαίου όπως οι επίδικες στη διαδικασία της κύριας δίκης.

31. Το άρθρο 94 του κανονισμού 1408/71 είναι μεταβατική διάταξη, που περιλαμβάνεται στον τίτλο VII («Μεταβατικές και τελικές διατάξεις»), καθορίζουσα το διαχρονικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού. Κατά την άποψή μου, η διάταξη αυτή δεν μπορεί να παρέχει στους πολίτες κανένα δικαίωμα το οποίο δεν απορρέει από τους ουσιαστικές διατάξεις του κανονισμού. Το ότι ένα εργατικό ατύχημα μπορεί να θεωρηθεί ως γεγονός δεν μπορεί, κατά συνέπεια, να επηρεάσει την έκβαση της διαδικασίας της κύριας δίκης εκτός αν οι ουσιαστικές διατάξεις του κανονισμού ερμηνευθούν ως απαγορεύουσες εθνικές διατάξεις — όπως τα άρθρα 235, παράγραφος 3, στοιχείο a, 234, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο b, και 236, παράγραφος 3, του ASVG — που εμποδίζουν τους εργαζομένους να επικαλούνται τις παρεκκλίσεις από τους κανόνες περί των περιόδων αναμονής και των περιόδων αναφοράς αν υπέστησαν εργατικά ατυχήματα ενώ εργάζονταν σε άλλα κράτη μέλη.

32. Πάντως, ο κανονισμός δεν περιλαμβάνει καμιά διάταξη που να επιτρέπει μια τέτοια ερμηνεία.

33. Αφενός, δεν υπάρχει γενική διάταξη στον κανονισμό η οποία υποχρεώνει τα κράτη

9 — Ή να οδηγήσουν στην αναγνώριση ότι ορισμένες περίοδοι ισοδυναμούν με περιόδους συνεισφοράς. Βλ. τις προτάσεις μου στην υπόθεση Kauer, προπαρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σημείο 67.

μέλη να αναγνωρίσουν τα εργατικά ατυχήματα τα οποία συνέβησαν εντός άλλων κρατών μελών προκειμένου να χορηγήσουν συντάξεις αναπηρίας όσον αφορά την ανικανότητα προς εργασία. Ούτε υπάρχουν στον κανονισμό ειδικές διατάξεις σχετικά με τις παρεκκλίσεις από την εθνική κανονιστική ρύθμιση περί των περιόδων αναμονής. Το άρθρο 61, παράγραφοι 5 και 6, του κανονισμού θέτει ειδικούς κανόνες που υποχρεώνουν τις αρχές των κρατών μελών να αναγνωρίζουν, υπό ορισμένες περιστάσεις, τα εργατικά ατυχήματα που υπέστησαν εργαζόμενοι εντός άλλων κρατών μελών [10]. Ωστόσο, από το γράμμα των διατάξεων αυτών, καθώς και από το ότι — όπως τονίζει η Επιτροπή — οι διατάξεις αυτές περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο 4 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού («Εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες») παρά στο κεφάλαιο 2 («Αναπηρία»), προκύπτει ότι δεν έχουν εφαρμογή στο πλαίσιο των συντάξεων λόγω ανικανότητας προς εργασία.

34. Αφετέρου, το άρθρο 9α του κανονισμού προβλέπει ότι, για την παράταση των περιόδων αναφοράς, «οι περίοδοι κατά τη διάρκεια των οποίων χορηγήθηκαν, δυνάμει της νομοθεσίας ενός άλλου κράτους μέλους, παροχές λόγω εργατικών ατυχημάτων (εξαιρέσει των συντάξεων) [...] παρατείνουν [...] την περίοδο αναφοράς». Όπως συμφωνούν οι υποβαλόντες παρατηρήσεις στην παρούσα υπόθεση, από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι ο κανονισμός δεν επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη, προκειμένου να παραταθούν οι περίοδοι αναφοράς που έχουν εφαρμογή στο εθνικό δίκαιο, συντάξεις οι οποίες χορηγήθηκαν λόγω εργατικών ατυχημάτων δυνάμει της νομοθεσίας άλλων κρατών μελών.

10 — Βλ. απόφαση της 29ης Μαΐου 1979 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις 173/78 και 174/78, Villano (Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 939).

Το δεύτερο ερώτημα

35. Με το δεύτερο ερώτημά του, το Oberster Gerichtshof ερωτά, ουσιαστικά, αν τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ απαγορεύουν εθνικές διατάξεις βάσει των οποίων παρέκκλιση από την απαίτηση περιόδου αναμονής ως προϋπόθεση για τη γέννηση του δικαιώματος συντάξεως λόγω ανικανότητας προς εργασία εφαρμόζεται μόνον αν η αναπηρία είναι συνέπεια του εργατικού ατυχήματος και αν το πρόσωπο το οποίο υπέστη το ατύχημα υπαγόταν, κατά τον χρόνο του ατυχήματος, σε υποχρεωτική ασφάλιση ή σε αυτασφάλιση κατά τη νομοθεσία του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

36. Επιβάλλεται η υπόμνηση ότι οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων αποβλέπουν, κατά πάγια νομολογία [11], στη διευκόλυνση της ασκήσεως, εκ μέρους των κοινοτικών υπηκόων, επαγγελματικών δραστηριοτήτων οποιασδήποτε φύσεως εντός της Κοινότητας. Επομένως, οι διατάξεις αυτές απαγορεύουν μέτρα τα οποία θέτουν σε μειονεκτική μοίρα τους υπηκόους ενός κράτους μέλους όταν αυτοί επιθυμούν να ασκήσουν οικονομική δραστηριότητα στο έδαφος άλλου κράτους μέλους. Επιπροσθέτως, τα μέτρα τα οποία εμποδίζουν υπήκοο ενός κράτους μέλους να εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του για να ασκήσει το δικαίωμά του περί της ελεύθερης κυκλοφορίας συνιστούν εμπόδιο στην ελευθερία αυτή ακόμη

11 — Βλ., ειδικότερα, αποφάσεις της 22ας Νοεμβρίου 1995, C-443/93, Βουγιούκας (Συλλογή 1995, σ. I-4033, σκέψη 39), και της 27ης Ιανουαρίου 2000, C-190/98, Graf (Συλλογή 1998, σ. I-493, σκέψεις 21 και 23, καθώς και την παρατιθέμενη νομολογία).

και αν εφαρμόζονται χωρίς να ληφθεί υπόψη η ιθαγένεια των ενδιαφερόμενων εργαζομένων.

37. Όσον αφορά ειδικότερα την κοινωνική ασφάλιση, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ έχουν ως σκοπό να αποφεύγεται να τίθεται ο εργαζόμενος ο οποίος, κάνοντας χρήση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας, απασχολήθηκε σε περισσότερα από ένα κράτη μέλη σε μειονεκτικότερη θέση σε σχέση με τον εργαζόμενο που παρέμεινε, καθόλη τη σταδιοδρομία του, σε ένα κράτος μέλος [12]. Ειδικότερα, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι σκοπός των άρθρων 39 ΕΚ και 42 ΕΚ δεν επιτυγχάνεται αν οι διακινούμενοι εργαζόμενοι, ασκώντας το δικαίωμά τους περί της ελεύθερης κυκλοφορίας, αναγκάζονται να χάσουν τα πλεονεκτήματα στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως που τους αναγνωρίζει η νομοθεσία κράτους μέλους· μια τέτοια συνέπεια μπορούσε να αποθαρρύνει τους κοινοτικούς εργαζομένους να ασκούν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και θα συνιστούσε, ως εκ τούτου, εμπόδιο στην ελευθερία αυτή [13].

38. Κατά την άποψή μου, είναι σαφές ότι διάταξη όπως το άρθρο 235, παράγραφος 3, στοιχείο a, του ASVG είναι ικανή, μολονότι εφαρμόζεται χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ιθαγένεια των ενδαφερόμενων εργαζομένων, να θέσει τους διακινούμενους εργαζομένους σε κατάσταση περισσότερο μειονεκτική όσον αφορά την κοινωνική ασφάλιση από ό,τι εκείνους οι οποίοι εργάστηκαν σε ένα μόνο κράτος μέλος.

39. Βάσει της διατάξεως αυτής, μια παρέκκλιση από την απαίτηση μιας περιόδου αναμονής, ως προϋπόθεση θεμελιώσεως του δικαιώματος για σύνταξη λόγω επαγγελματικής ανικανότητας, δεν εφαρμόζεται παρά μόνον αν η αναπηρία είναι συνέπεια εργατικού ατυχήματος και αν ο εργαζόμενος που υπέστη το ατύχημα υπαγόταν, κατά τον χρόνο του ατυχήματος, σε υποχρεωτική ασφάλιση ή σε αυτασφάλιση βάσει των ασκούντων επιρροή διατάξεων του ASVG. Όπως τόνισε η Επιτροπή, οι διακινούμενοι εργαζόμενοι οι οποίοι υπέστησαν ατυχήματα ενώ εργάζονταν σε άλλα κράτη μέλη έχουν, στην πράξη, πολύ λιγότερες δυνατότητες να εκπληρώνουν την απαίτηση ασφαλίσεως βάσει του ASVG από ό,τι οι εργαζόμενοι οι οποίοι παρέμειναν στην Αυστρία. Το μειονέκτημα που προκύπτει για τους διακινούμενους εργαζομένους μπορούσε να αποθαρρύνει τους κοινοτικούς υπηκόους να ασκούν το δικαίωμά τους περί της ελεύθερης κυκλοφορίας. Επομένως, διάταξη όπως το άρθρο 235, παράγραφος 3, στοιχείο a, συνιστά εμπόδιο στην ελευθερία αυτή.

40. Επιπροσθέτως, όπως δέχεται η Αυστριακή Κυβέρνηση, δεν υπάρχει πλέον καμιά αντικειμενική δικαιολογία για τον περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, συμφυής προς το άρθρο 235, παράγραφος 3, στοιχείο a, του ASVG.

41. Κατά συνέπεια, συμφωνώ με τον αιτούντα και την Επιτροπή ότι στο δεύτερο ερώτημα του Oberster Gerichtshof πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση.

12 — Βλ. απόφαση της 7ης Μαρτίου 1991, C-10/90, Masgio (Συλλογή 1991, σ. I-1119, σκέψη 17, καθώς και την παρατιθέμενη νομολογία).

13 — Βλ., συγκεκριμένα, τις αποφάσεις Masgio, σκέψη 18, παρατεθείσα στην υποσημείωση 12, και της 4ης Οκτωβρίου 1991, C-349/87, Παράσχη (Συλλογή 1991, σ. I-4501, σκέψη 15).

Το τρίτο ερώτημα

42. Με το τρίτο ερώτημά του, το Oberster Gerichtshof ερωτά το Δικαστήριο αν το άρθρο 39, παράγραφος 2, ΕΚ και το άρθρο 42 ΕΚ πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι εμποδίζουν την εφαρμογή του άρθρου 9α του κανονισμού 1408/71 και των εθνικών διατάξεων που αποκλείουν γενικά κάθε παράταση της περιόδου αναφοράς σχετικά με την περίοδο κατά την οποία λήφθηκε σύνταξη ή που περιορίζουν μια τέτοια παράταση στις περιπτώσεις συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων που απορρέουν από την υποχρεωτική ασφάλιση ατυχημάτων στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος.

43. Φαίνεται ότι με το ερώτημα αυτό το Oberster Gerichtshof επιδιώκει να εξακριβώσει, προπάντων, αν τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ απαγορεύουν εθνική κανονιστική ρύθμιση όπως εκείνην που θέτουν τα άρθρα 236, παράγραφος 3, και 234, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο b, του ASVG.

44. Οδηγό για την απάντηση στο ερώτημα αυτό μπορεί να αποτελέσει η απόφαση Παράσχη [14]. Η απόφαση αυτή αφορούσε διατάξεις γερμανικού δικαίου οι οποίες ρύθμιζαν τη χορήγηση συντάξεων λόγω ανικανότητας προς εργασία. Βάσει των διατάξεων αυτών, οι συντάξεις λόγω ανικανότητας προς εργασία χορηγούνταν μόνον αν ο ασφαλιζόμενος είχε ασκήσει δραστηριότητα υποκείμενη σε υποχρεωτική ασφάλιση και κατέβαλε τουλάχιστον 36 μηνιαίες εισφορές κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς των 60 μηνών πριν την επέλευση της αναπηρίας. Η γερμανική νομοθεσία προέβλεπε παράταση της περιόδου αναφοράς για «μη συνυπολογιζόμενες περιόδους» περιλαμβάνουσες περιόδους κατά τις οποίες ο ενδιαφερόμενος εργαζόμενος δεν είχε καταβάλει καμιά εισφορά λόγω, μεταξύ άλλων, της ανικανότητας προς εργασία. Αντιθέτως, δεν υπήρχε καμιά διάταξη για την παράταση της περιόδου αναφοράς αν τα περιστατικά, αντιστοιχούντα σε εκείνα τα οποία άλλως θα επέτρεπαν την παράταση της περιόδου, συνέβαιναν σε άλλο κράτος μέλος.

45. Το Δικαστήριο, από το οποίο ζητήθηκε να αποφανθεί επί του συμβιβαστού των διατάξεων αυτών προς το κοινοτικό δίκαιο, έκρινε ότι «πράγματι, μολονότι τυπικώς η ρύθμιση [στην οποία αναφέρεται η κύρια δίκη] εφαρμόζεται επί όλων των κοινοτικών εργαζομένων, οι οποίοι μπορούν επομένως να τύχουν παρατάσεως της περιόδου αναφοράς, ωστόσο, δεδομένου ότι δεν προβλέπει δυνατότητα παρατάσεως όταν πραγματικά περιστατικά που αντιστοιχούν με εκείνα που δικαιολογούν παράτασή της συμβαίνουν σε άλλο κράτος μέλος, μπορεί να θίξει κατά τρόπο πολύ πιο καίριο τους διακινούμενους εργαζομένους, διότι αυτοί κυρίως είναι εκείνοι οι οποίοι, ιδίως σε περίπτωση ασθενείας ή ανεργίας, επιστρέφουν συνήθως στη χώρα καταγωγής τους» [15].

14 — Παρατεθείσα στην υποσημείωση 13.

15 — Σκέψη 24 της αποφάσεως.

46. Βάσει αυτών, το Δικαστήριο κατέληξε ότι «τα άρθρα [39, παράγραφος 2, ΕΚ και 42 ΕΚ] [...] αποκλείουν [εθνική] νομοθετική ρύθμιση βάσει της οποίας επιτρέπεται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η παράταση της περιόδου αναφοράς, χωρίς να προβλέπεται δυνατότητα παρατάσεως όταν τα πραγματικά περιστατικά, που αντιστοιχούν σε εκείνα βάσει των οποίων καθίσταται δυνατή η παράταση, λαμβάνουν χώρα σε άλλο κράτος μέλος».

47. Συμφωνώ με τον αιτούντα, την Αυστριακή Κυβέρνηση, την Επιτροπή και το Oberster Gerichtshof ότι η συλλογιστική αυτή μπορεί να μεταφερθεί στην παρούσα υπόθεση. Διατάξεις εθνικής νομοθεσίας — όπως τα άρθρα 236, παράγραφος 3, και 234, παράγραφοι 1 και 2, στοιχείο b, του ASVG — οι οποίες προβλέπουν παράταση της περιόδου αναφοράς κατά τις περιόδους κατά τις οποίες ο ενδιαφερόμενος εργαζόμενος είχε λάβει σύνταξη λόγω ανικανότητας προς εργασία βάσει της νομοθεσίας του εν λόγω κράτους μέλους, αποκλειομένων των συντάξεων που χορηγήθηκαν βάσει της νομοθεσίας άλλων κρατών μελών, μπορούν να θίξουν τους διακινούμενους εργαζομένους περισσότερο καίρια από τους εργαζομένους οι οποίοι δεν άσκησαν το δικαίωμά τους περί της ελεύθερης κυκλοφορίας. Κατά συνέπεια, οι διατάξεις αυτές έχουν ως αποτέλεσμα να αποτρέπουν τους διακινούμενους εργαζομένους από την άσκηση των δικαιωμάτων τους περί της ελεύθερης κυκλοφορίας. Επιπροσθέτως, όπως δέχεται η ίδια η Αυστριακή Κυβέρνηση, δεν υπάρχει καμιά αντικειμενική δικαιολογία για τη μη παράταση της περιόδου αναφοράς ως προς τις περιόδους θεμελιώσεως του δικαιώματος συντάξεως βάσει της νομοθεσίας άλλων κρατών μελών.

48. Θεωρώ, επομένως, ότι στο τρίτο ερώτημα που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof πρέπει επίσης να δοθεί καταφατική απάντηση.

49. Το Oberster Gerichtshof ερωτά, επιπροσθέτως, αν τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι εμποδίζουν την εφαρμογή του άρθρου 9α του κανονισμού 1408/71. Φαίνεται ότι, με το ερώτημα αυτό, επιδιώκει να εξακριβώσει αν το άρθρο 9α αντιβαίνει προς το άρθρο 39 ΕΚ και 42 ΕΚ και είναι επομένως άκυρο, στον βαθμό που δεν επιβάλλει να λαμβάνονται υπόψη, για τους σκοπούς παρατάσεως της περιόδου αναφοράς, οι συντάξεις που έχουν χορηγηθεί βάσει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους.

50. Κατά την άποψή μου, δεν είναι αναγκαίο το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του ζητήματος αυτού στην παρούσα υπόθεση, εφόσον προκύπτει σαφώς ότι από τα περιστατικά που εκτίθενται στη διάταξη περί παραπομπής, η απάντηση που δόθηκε στο πρώτο τμήμα του τρίτου ερωτήματος παρέχει στο Oberster Gerichtshof επαρκή στοιχεία προκειμένου αυτό να εκδώσει την απόφασή του στη διαδικασία της κύριας δίκης.

Πρόσθετες παρατηρήσεις: το διαχρονικό πεδίο εφαρμογής των άρθρων 39 ΕΚ και 42 ΕΚ

51. Μολονότι η Αυστριακή Κυβέρνηση δέχεται ότι οι επίδικες διατάξεις στην παρούσα υπόθεση, όπως ερμηνεύθηκαν μέχρι τώρα από τα αυστριακά δικαστήρια, αντιβαίνουν προς τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ, αμφιβάλλει ωστόσο κατά πόσον οι διατάξεις αυτές της Συνθήκης ΕΚ ασκούν επιρροή στη διαδικασία της κύριας δίκης. Επικαλούμενη την υπόθεση Τσιώτρας [16], υπογραμμίζει ότι η Συνθήκη ΕΚ δεν αναπτύσσει αναδρομικό αποτέλεσμα στην Αυστρία. Επομένως, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ καταστάσεων οι οποίες διαμορφώθηκαν πριν και μετά την έναρξη ισχύος του κοινοτικού δικαίου στην Αυστρία, σύμφωνα με την Συμφωνία ΕΟΧ, την 1η Ιανουαρίου 1994. Δεδομένου ότι το εργατικό ατύχημα που έδωσε λαβή για τη διαδικασία της κύριας δίκης επήλθε το 1968, έπεται ότι οι διατάξεις περί της ελεύθερης κυκλοφορίας δεν έχουν εφαρμογή στη διαδικασία αυτή.

52. Είναι αληθές ότι, σύμφωνα με μια γενική αρχή του δικαίου [17], οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ δεν έχουν αναδρομική ισχύ [18]. Πάντως, όπως έκρινε το Δικαστήριο στην υπόθεση Österreichischer Gewerkschaftsbund [19] και Saldankha και MTS [20] οι διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ, σύμφωνα με το άρθρο 2 της Πράξεως Προσχωρήσεως, είναι αμέσου εφαρμογής από την ημερομηνία προσχωρήσεως και μπορούν να εφαρμοστούν στα παρόντα αποτελέσματα καταστάσεων που δημιουργήθηκαν πριν από την προσχώρηση.

53. Η διαδικασία της κύριας δίκης αφορά πρόσωπο το οποίο υπέβαλε αίτηση για να λάβει σύνταξη αναπηρίας με ισχύ από ημερομηνία μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης ΕΚ στην Αυστρία. Κατά την άποψή μου, η εφαρμογή των άρθρων 39 ΕΚ και 42 ΕΚ σε μια τέτοια κατάσταση δεν συνεπάγεται αναδρομική εφαρμογή της Συνθήκης ΕΚ. Πρόκειται απλώς για την άμεση εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου σε πραγματικά περιστατικά τα οποία συνέβησαν στο παρελθόν. Αφού η πράξη με την οποία αποφασίζεται η θεμελίωση του δικαιώματος αναπηρίας βασίζεται υποχρεωτικά σε περιστατικά τα οποία συνέβησαν στο παρελθόν, η εφαρμογή των άρθρων 39 ΕΚ και 42 ΕΚ στην πράξη αυτή δεν συνεπάγεται αφ' εαυτής την αναγνώριση δικαιωμάτων βάσει του κοινοτικού δικαίου με αναδρομικό αποτέλεσμα, εν πάση περιπτώσει όταν ο αιτών ζητεί σύνταξη με ισχύ μόνο μετά την ημερομηνία από την οποία το κοινοτικό δίκαιο τέθηκε σε ισχύ στο

16 — Απόφαση της 26ης Μαΐου 1993, C-171/91 (Συλλογή 1993, σ. I-2925).

17 — Βλ., συγκεκριμένα, απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 1979, 98/78, Racke (Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 55, σκέψη 20), και, όσον αφορά το διαχρονικό αποτέλεσμα στα κράτη μέλη των διατάξεων της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, απόφαση της 6ης Ιουνίου 2000, C-35/98, Verkooijen (Συλλογή 2000, σ. I-4071, σκέψη 42).

18 — Βλ., όσον αφορά το άρθρο 39 ΕΚ, απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2000, C-195/98, Österreichischer Gewerkschaftsbund (Συλλογή 2000, σ. I-10497, σκέψη 55), και, όσον αφορά το άρθρο 73 Β της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 56 ΕΚ), απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2001, C-464/98, Stefan (Συλλογή 2001, σ. I-173, σκέψη 21).

19 — Παρατεθείσα στην υποσημείωση 18, σκέψη 55.

20 — Στο πλαίσιο του άρθρου 12 ΕΚ, απόφαση της 2ας Οκτωβρίου 1997, C-122/96 (Συλλογή 1997, σ. I-5325, σκέψη 14).

ενδιαφερόμενο κράτος μέλος. Η εφαρμογή των άρθρων 39 ΕΚ και 42 ΕΚ υπό τις περιστάσεις αυτές διασφαλίζει απλώς ότι δεν υπάρχει ενεστώσα δυσμενής διάκριση των διακινούμενων εργαζομένων.

54. Η άποψη αυτή μπορεί, όπως τονίζει η Επιτροπή, να στηριχθεί στην απόφαση Βουγιούκας [21]. Η υπόθεση αυτή αφορούσε την άρνηση των ελληνικών αρχών να λάβουν υπόψη, για τη γέννηση του συνταξιοδοτικού δικαιώματος, τις περιόδους απασχολήσεως που συμπλήρωσε Έλληνας υπήκοος σε άλλο κράτος μέλος πριν την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας στην Κοινότητα. Το Δικαστήριο έκρινε, χωρίς να περιορίσει καθόλου το διαχρονικό αποτέλεσμα της αποφάσεώς του, ότι η άρνηση αυτή ήταν αντίθετη προς τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ αφού μπορούσε να θέσει σε μειονεκτική μοίρα τους διακινούμενους εργαζομένους.

55. Επιπροσθέτως, η άποψη αυτή δεν διαφέρει από την απόφαση Τσιώτρας [22]. Στην υπόθεση αυτή, ένας Έλληνας υπήκοος ο οποίος είχε εργαστεί στη Γερμανία πριν την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας στην Κοινότητα, αλλά ήταν άνεργος κατά την ημερομηνία της προσχωρήσεως και εξακολουθούσε να είναι άνεργος μετά την προσχώρηση, αναζητούσε όμως εργασία στη Γερμανία και αντικειμενικά ήταν αδύνατο να ανεύρει εργασία, επικαλέστηκε την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων προκειμένου να παρατείνει την άδεια διαμονής του στη Γερμανία. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το δικαίωμα διαμονής δεν μπορούσε να βασίζεται σε περιστατικά τα οποία συνέβησαν πριν την προσχώρηση της Ελληνικής Δημοκρατίας. Ωστόσο, η συλλογιστική συνίστατο στο ότι τα δικαιώματα κοινοτικού δικαίου δεν μπορούσαν να αποκτηθούν πριν την προσχώρηση και, συνεπώς, δεν μπορούν να αναγνωριστούν μετά την προσχώρηση παρά μόνον αν οι προϋποθέσεις για την κτήση τους ή την ύπαρξή τους δεν υφίστανται πλέον [23]. Η παρούσα υπόθεση είναι διαφορετική. Όπως και στην υπόθεση Βουγιούκας [24], η παρούσα υπόθεση δεν αφορά αναγνώριση δικαιωμάτων κοινοτικού δικαίου τα οποία φέρονται ως κτηθέντα πριν την προσχώρηση· αφορά τη δυσμενή μεταχείριση των διακινούμενων εργαζομένων ενόψει της παρούσας καταστάσεώς τους η οποία είναι συνέπεια παρελθόντων γεγονότων.

56. Επομένως, αίτηση υποβληθείσα από άτομο όπως ο αιτών στη διαδικασία της κύριας δίκης, ο οποίος ζητεί σύνταξη αναπηρίας βάσει του ASVG με ισχύ από ημερομηνία μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης στην Αυστρία, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής ratione temporis των άρθρων 39 ΕΚ και 42 ΕΚ.

21 — Παρατεθείσα στην υποσημείωση 11.

22 — Παρατεθείσα στην υποσημείωση 16.

23 — Βλ. παρόμοια υπόθεση, για υπήκοο κράτους μέλους ο οποίος απεβίωσε προτού το κράτος αυτό προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, απόφαση της 25ης Ιουνίου 1997, C-131/96, Mora Romero (Συλλογή 1997, σ. I-3659, σκέψεις 17 έως 19).

24 — Παρατεθείσα στην υποσημείωση 11.

Πρόταση

57. Ενόψει των παρατηρήσεων που εκτίθενται ανωτέρω, έχω την άποψη ότι το Δικαστήριο πρέπει να δώσει την εξής απάντηση στα ερωτήματα που υπέβαλε το Oberster Gerichtshof:

«1) Η κατάσταση υπηκόου κράτους μέλους ο οποίος πριν την προσχώρηση του κράτους αυτού είχε απασχοληθεί σε άλλο κράτος μέλος και υπέστη εκεί ατύχημα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όταν το ενδιαφερόμενο άτομο υποβάλει αίτηση για σύνταξη αναπηρίας μετά την προσχώρηση του πρώτου κράτους μέλους και αν το εργατικό ατύχημα μπορεί να θεμελιώσει δικαίωμα για σύνταξη αναπηρίας βάσει της νομοθεσίας του κράτους αυτού.

2) Τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ απαγορεύουν εθνική κανονιστική ρύθμιση δυνάμει της οποίας παρέκκλιση από την απαίτηση μιας περιόδου αναμονής, ως προϋπόθεση για τη θεμελίωση του δικαιώματος συντάξεως λόγω ανικανότητας προς εργασία που οφείλεται σε εργατικό ατύχημα, δεν έχει εφαρμογή παρά μόνον αν ο εργαζόμενος που υπέστη το ατύχημα υπαγόταν, κατά τον χρόνο του ατυχήματος, σε υποχρεωτική ασφάλιση ή αυτασφάλιση βάσει της νομοθεσίας του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους.

3) Τα άρθρα 39 ΕΚ και 42 ΕΚ απαγορεύουν εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία επιτρέπει η περίοδος αναφοράς να παρατείνεται κατά τις περιόδους κατά τις οποίες το ενδιαφερόμενο άτομο ελάμβανε σύνταξη βάσει της υποχρεωτικής ασφαλίσεως έναντι ατυχήματος στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, η οποία όμως δεν προβλέπει τη δυνατότητα παρατάσεως αν το άτομο ελάμβανε σύνταξη βάσει της νομοθεσίας άλλου κράτους μέλους.»